

KESÄTYÖNTEKIJÄ PUTOSI PYÖRÄKUORMAAJAN KAUHASTA

Kaksi kesätyöntekijää oli keräämässä kiviä pellolla pyöräkuormaajan kauhaan. NN (15-v.) istui kauhassa MM:n ajaessa konetta alaspäin viettävää rinnettä MM:n kertoman mukaan ”juoksuvauhtia”. NN putosi kauhasta ja jäi ainakin osittain kuormaajan renkaan alle saaden kuolemaan johtaneet vammat.

1. TAPAHTUMIEN KULKU

Kuva 1. Yleiskuva tapahtumapaikalta. Kaksi kesätyöntekijää oli keräämässä kiviä pellolla traktorin kauhaan. NN (15-v.) istui kauhassa MM:n ajaessa traktoria alaspäin viettävää rinteä.

1.1 Tausta ja tapaturma

NN (15-v.) ja MM työskentelivät kesätyöntekijöinä työkoneiden tukkukaupaa ja huoltoa harjoittavassa yrityksessä. Kesätyöntekijöiden tehtävänä oli avustaa lähinnä erilaisissa korjaamotoimintaan liittyvissä töissä, mutta töihin kuului myös esimerkiksi nurmenleikkuuta ja kivien keräämistä yrityksen toimitusjohtajan maatilalla.

Tapaturmapäivän aluksi NN ja MM olivat pesseet ja siivonneet kaivinkoneiden ohjaamoita. Puolen päivän jälkeen NN ja MM saivat tehtäväkseen kerätä kiviä korjaamon vieressä olevilta pelloilta (yht. n. 32 ha:n alue). Työnjohtajana toiminut korjaamopäällikkö LL antoi työmääräyksen puhelimitse korjaamon vanhimmalle asentaja PP:lle. PP välitti työmääräyksen edelleen asentaja OO:lle, jonka tiesi tuntevan työkohteenä olevan alueen parhaiten. OO siis antoi lopulta työmääräyksen NN:lle ja MM:lle ja osoitti heidän käyttöönsä etukuormaajalla ja -kauhalla varustetun pyöräkuormaajan.

Kerättyään kivet heille osoitetulta pellolta vain n. 2 ha:n alueelta NN ja MM jättivät heille osoitetun työkohteen ja siirtyivät jatkamaan kivien keräämistä toiselle pellolle. Pellolla pyöräkuormaajaa ohjasi aluksi NN, jolloin MM:n istui koneen hieman alle metrin korkeudella maasta olleessa kauhassa ajosuuntaan nähden sen vasemmassa reunassa. Tämän jälkeen he vaihtoivat keskenään paikkaansa. He ajoivat alas n. 100 kaltevaa rinnettä, kun NN:n oikea saapas osui maahan pudottaen samalla hänet pois kauhasta. MM ei nähnyt tapahtumaa. Pyöräkuormaajan vasen eturengas kulki NN:n yli aiheuttaen hänelle kuolemaan johtaneet vammat.

1.2 Kokemus

NN:n ja MM:n työsuhde alkoi tapaturmapäivänä. Molemmat olivat myös aiemmin työskennelleet kyseisessä yrityksessä lyhyitä jaksoja. NN oli perehtynyt korjaamon töihin suorittaessaan peruskoulun opintosuunnitelmaan kuuluvia työelämään tutustumisjaksoja syksyllä 2007 ja keväällä 2008 yhteensä kolmen viikon ajan. MM oli työskennellyt korjaamolla apulaisena puolentoista vuoden ajan viikonloppuisin ja keväällä 2008 koulun päättymisen jälkeen vakituisesti reilun viikon ajan ennen tapaturmaa.

Sekä NN:llä että MM:llä oli myös aiempaa kokemusta kivien keräämisestä ja muista maatalon peltotöistä. MM tunsi myös työnantajansa peltojen sijainnit, ja hän oli ollut keräämässä kiviä niiltä kahtena edellisena keväänä. NN:llä oli traktorin kuljettamiseen oikeuttava ajokortti, mutta MM:llä sitä ei ollut. Korjaamopäällikön kertoman mukaan MM oli kuitenkin oppinut käsittelemään erilaisia työkoneita työskenneltyään korjaamolla.

2. TAPATURMAAN JOHTANEET TEKIJÄT

2.1 Puutteet töiden ohjeistuksessa ja valvonnassa

Kesätyötekijöitä ei ollut ohjeistettu riittävän yksiselitteisesti turvallisia työtapoja, eikä varmistuttu siitä, että he hallitsevat turvallisten työtapojen suorittamisen. He toimivat lisäksi ilman välitöntä valvontaa.

Työnjohtajana toiminut korjaamopäällikkö LL antoi työmääräyksen puhelimitse korjaamon vanhimmalle asentajalle (PP), jolla ei ollut kuitenkaan muodollista esimiesasemaa. Vakiintuneen käytännön mukaan PP toimi usein korjaamolla korjaamopäällikön sijaisena työnjohdollisissa tehtävissä välittäen LL:n työmääräykset työntekijöille silloin kun LL ei itse ollut paikalla. Tässä tapauksessa PP välitti työmääräyksen edelleen asentaja OO:lle, jonka tiesi tuntevan työkohteena olevan alueen parhaiten. OO kertoi työmääräyksen NN:lle ja MM:lle, valmisteli käytettävän koneen heidän kanssaan työtä varten ja ohjeisti heille työtavan. Työturvallisuutta ohjeistuksessa ei käsitelty. Kertomansa mukaan korjaamopäällikkö LL oli aiemmin kieltänyt yritykseen harjoitteluun tulevia koululaisia ja opiskelijoita istumasta koneiden kauhassa ja trukkien piikeissä.

Kuva 2. Pyöräkoneen kauhaa ei ole tarkoitettu henkilönkuljetukseen. Epätasaisella alustalla (pellolla) ajettaessa etukuormaaja alkaa helposti keinua, mikä saattaa puolestaan johtaa kauhasta putoamiseen. Ohjaamosta ei näe kauhassa istuvaa henkilöä eikä mahdollista putoamista.

Puutteellinen valvonta mahdollisti kesätyöntekijöiden poikkeamisen työmääräyksestä. NN ja MM työskentelivät pellolla täysin vailla välitöntä työnjohtoa.

2.2 Puutteet riskien arvioinnissa

Työpaikalla ei ollut riittävän järjestelmällisesti arvioitu nuorilla kesätyöntekijöillä teettäviin töihin liittyviä vaaroja ja niistä aiheutuvia riskejä. Puutteet riskien arvioinnissa johtivat osaltaan puutteelliseen töiden ohjeistukseen ja valvontaan.

2.3 Vaarallinen työtapa

MM kuljetti NN:ää koneen kauhassa, ts. menosuunnassa koneen edellä. Tällöin NN altistui vaaralle jäädä ja ruhjoutua pudotessaan koneen alle. Kyse oli siis erittäin vaarallisesta työtavasta. Pyöräkoneen kauhaa ei ole tarkoitettu henkilönkuljetukseen. Epätasaisella alustalla (pellolla) ajettaessa etukuormaaja alkaa helposti keinua, mikä saattaa puolestaan johtaa kauhasta putoamiseen. Koneen ohjaamosta ei voi nähdä tällaista vaarallista tilannetta, minkä vuoksi koneen pysäyttäminenkin vahingon välttämiseksi ei ole mahdollista.

NN:llä ja MM:llä ei ollut riittävää kokemusta käyttämästään pyöräkuormaajasta. On mahdollista, että konetta tapaturmahetkellä ajanut MM ei täysin hallinnut automaattivaihteistolla varustettua, yli 5000 kg:n työpainoista pyöräkuormaajaa. He olivat käyttäneet konetta koko ajan automaattivaihteella. Tällöin koneen vauhti saattaa kasvaa yllättäen alamäissä, sillä vauhdin kasvaessa kone vaihtaa aina isommalle vaihteelle, eikä jarruta kovin voimakkaasti moottorilla.

2.4 Työmääräyksestä poikkeaminen

Työmääräyksensä vastaisesti NN ja MM vaihtoivat työkohdetta jatkaakseen kivien keräämistä toisella pellolla, jossa onnettomuus tapahtui. Tällöin heidän työnjohtajallaan eikä muilla korjaamolla työskennelleillä työntekijöillä ei ollut edes teoriassa mahdollisuuksia valvoa heidän toimintansa turvallisuutta ja puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin.

3. VASTAAVIEN TYÖTAPATURMIEN TORJUNTA

3.1 Töiden ohjeistaminen ja valvonta

Työnantajan on ohjeistettava työntekijöilleen heille osoitetut työtehtävät ja varmistuttava siitä, että ohjeistus on myös ymmärretty ja että työntekijät hallitsevat turvalliset työmenetelmät. Ohjeistuksessa on myös huomioitava ja kiellettävä ennakoitavissa olevat vaaralliset työtavat. Esimerkiksi henkilöiden kuljettaminen pyöräkuormaajan kauhassa on kiellettävä yksiselitteisesti.

Töitä ja työmenetelmiä suunniteltaessa pitää huomioida työympäristön vaarat. Riskejä arvioitaessa on otettava huomioon työntekijöiden ikä ja muut henkilökohtaiset ominaisuudet ja edellytykset suorittaa työtehtävistä sekä kokemus suoritettavista työtehtävistä, käytettävistä koneista ja muista työvälineistä. Erityisen tärkeää näiden tekijöiden huomioiminen on arvioitaessa lyhytaikaisiin töihin liittyviä vaaroja.

Työntekijöiden on noudatettava työnantajan ohjeita ja määräyksiä. Viime kädessä on työnantajan velvollisuus varmistua siitä, että käyttöön luovutettava kone, laite tai muu työväline soveltuu käyttötarkoitukseen, täyttää sitä koskevat laissa säädettyt vaatimukset ja että työntekijät osaavat käyttää sitä turvallisesti.

Työnantajan on valvottava, että työntekijät noudattavat ohjeita ja turvallisia työtapoja. Havaittuihin epäkohtiin on puututtava välittömästi.

Erityisen tärkeää töiden ohjeistaminen ja valvonta on nuorten työntekijöiden osalta. Työnantajan on huolehdittava, että nuori työntekijä (alle 18-v.) saa opetusta ja (henkilökohtaista) ohjausta työhönsä niin, ettei hän aiheuta vaaraa itselleen tai muille. Lisäksi nuori työntekijä on sijoitettava työskentelemään kokeneen ja ammattitaitoisen henkilön opastuksen ja silmälläpidon alaiseksi niin pitkäksi ajaksi, kunnes nuori työntekijä hallitsee turvalliset työmenetelmät.

3.2 Nuoren työntekijän käyttäminen vaarallisiin töihin

Nuorta työntekijää ei saa käyttää työhön, joka on hänen ruumiilliselle tai henkiselle kehitykselleen vahingoksi tahi joka vaatii häneltä suurempaa ponnistusta tai vastuuta kuin hänen ikäänsä ja voimiinsa katsoen on kohtuullista.

Työpainoltaan yli 5000 kg:n pyöräkuormaajalla työskentely on luokiteltavissa ns. vaaralliseksi työksi, jota saa teettää alle 18-vuotiaalla vain, mikäli erityisillä turvallisuusteknisillä toimenpiteillä tai muuten on huolehdittu siitä, ettei työstä aiheudu erityistä tapaturman tai terveyden menettämisen vaaraa. Tällöin työntekijän pitää olla vähintään 16-vuotias, ja työnantajan on ennen työn alkua tehtävä työstä ilmoitus työpaikkaa valvovalle työsuojeluviranomaiselle. Ilmoituksessa on myös selvitys toimenpiteistä, joilla työhön liittyviä vaaroja hallitaan ja miten työntekijöiden opastus ja ohjaus on järjestetty.

YLEISTIEDOT

Muuttujan nimi	Selitys	Koodi
Koneet ja laitteet	Etukuormaajalla ja –kauhalla varustettu pyöräkuormaaja, maksimityöpaino 5250 kg, maksiminopeus 30 km/h.	-
Työnantajan toimiala	Työkoneiden tukkukauppa ja huolto	5188
Vahingoittuneen ammatti	Kesätyöntekijä	K00
Työympäristö	Maatalouskäytössä oleva pelto	032
Työtehtävä	Kivien kerääminen pellolta	31
Työsuoritus	Istuminen työkoneen kauhassa	39
Poikkeama	Putoaminen kauhasta	51
Vahingoittumistapa	Ruhjoutuminen pyöräkuormaajan pyörän alle	62

Raportti hyväksytty julkaistavaksi TVL:n tutkimusjohtokunnan kokouksessa 8.1.2009

Kaavio tapahtuman kulusta ja tapaturmatekijöistä

